



Др Драгана Чолић Биљановски

Станислав Бајић “Од Есхила до наших дана”

*Позоришне кријџике и есеји
(Приредио: др Зоран Т. Јовановић)*

У Музеју позоришне уметности, Народног позориша у Београду, 1. фебруара 2012. године одржана је промоција књиге у издању Факултета драмских уметности, Института за позориште, филм, радио и телевизију. За издавача је потписан мр Зоран Поповић, Декан факултета, ту је и директор Института др Ениса Успенски, уредник издања у едицији *Историја* је др Драгана Чолић Биљановски, рецензенти су др Милена Драгићевић Шешић и Сватозар Рапајић, Лектор Јелица Стевановић а техничко уређење и припрему за штампу урадио је Светозар Станкић. О књизи су говорили Светозар Рапајић, проф. *емеријус*, ФДУ, Предраг Бајчетић, ред. проф. ФДУ, у пензији, и др Зоран Т. Јовановић, театролог и приређивач књиге.

Књига Станислава Бајића *Од Есхила до наших дана* коју је приредио др Зоран Т. Јовановић, театролог садржи четири поглавља. У првом поглављу су есеји посвећени Шекспиру, Антоану, Го и Дидроу, потом Хенриху Ибзену, Аугусту Стриндбергу, Ервину Пискатору и Бертолду Брехту.

Друго поглавље почиње текстом *Античка драма на модерној сцени*, ту су и гостовања атинских уметника, затим следе критике „Оковани Прометеј у Југословенском драмском позоришту, „Укроћена горопад“, „Ромео и Ђулијета“, као и есеј под називом „Хамлет Бранка Плеше. Цело друго поглавље чине критике представа иностраних драмских писаца на домаћим сценама.

Зато, у трећем поглављу, поглавице су присутне критике и есеји посвећене домаћој драмској баштини и представама на српским и југословенским сценама Марина Држића, Јоакима Вујића, Стерије, Трифковића, Боре Станковића, Нушића, Кулунџића, Цанкара, Ранка Маринковића, Иве Андрића, Ћосића, Сремца па све до драгутина Гуте Добричанина и Ђурђевића. Такође ту је реч и о представама у Приштини, Загребачком драмском казалишту и Љубљанском местном гледалишту.

Четврто поглавље говори о дугом путу стварања сталног професионалног позоришта у Београду, потом есеји

о Гавели који трага за лепотом, Мати Милошевићу и стилизованом реализму, те Ступици и оснивању Југословенског драмског позоришта. Крај књиге бележе напомене приређивача др Зорана Т. Јовановића и прилог библиографији радова Станислава Бајића.

* * *

Станислав Бајић једна од легенди и дугогодишњи професор Позоришне академије позоришта, филма, радија и телевизије, данашњег Факултета драмских уметности, био је не само педагог већ и позоришни критичар, театролог, драматичар, културни и позоришни посленик који је оставио трага у српској позоришној култури средином 20. века

Пореклом из војвођанске грађанске породице, рођен је 16. августа 1915, у Новом Саду. Дипломирао је на Правном факултету у Београду 1937. године. Апсолвира два семестра докторантских студија 1938, но због рата није докторирао. Такође, до Другог светског рата објављује чланке, есеје, приче, и песме у часописима и листовима: Нови ђачки венац, Летопис Матице српске, Наш живот, Војвођански зборник, оснивач је и Омладинског друштва „Култура“. У приватном издању 1937, објављује роман *Дени је засиао на њију за Пекинџ*, који је забрањен и заплењен. Пише два драмска текста *Трансфузија души* и *Председник*. Рад на њима, поспешује његово интересовање за позоришну уметност, за коју ће остати трајно везан и професионално опредељен, после Другог светског рата.

Шестог априла 1941, као војни доbroволац, доспева у заробљеништво.

Постаје редитељ и управник заробљеничког логора Stalag VIII А у Загенгерлицу, Српског логорског позоришта, и предаје и историју у логорској Занатској школи. Сарађује у заробљеничком листу *Српски гласник*. Бајић води позориште организовано као професионално. Сваког месеца, има по једну премијеру. Репертоар чине дела Стерије, Јована Јовановића Змаја, Бранислава Нушића, комедије руских и француских класика.

Уз професора Николу Гавриловића из Новог Сада и песника Милана Дединца у заробљеништву је до почетка септембра 1943, када се због болести, враћа са Дединцем у домовину.

После рата Бајић је на дужностима: у Војној управи за Банат, Бачку и Барању, управник је издавачког предузећа „Будућност“ у Новом Саду, а 1946, до 1947, после смрти Жарка Васиљевића, управник је Српског народног позоришта, тј. Војвођанског народног позоришта. Бајић је основао и водио Војвођански драмски студио, као средњу глумачку школу. Уређује позоришни лист „Војвођанска сцена“, а организује и први фестивал Војвођанских професионалних позоришта, у Новом Саду.

У сезони 1947–48. помоћник је управника Велибора Глигорића, Народног позоришта у Београду. Ту предаје историју светског позоришта и драме при Драмском студију Народног позоришта. Године 1948, председник је стручне комисије за реорганизацију позоришног школства у Југославији, те обилази позоришне школе: Загреб, Љубљана, Нови Сад, Ниш, Сарајево. На савезној конференцији, подноси

реферат „Систем позоришног школства у Југославији“.

Станислав Бајић, с правом можемо рећи један је од оснивача Академије за позоришну уметност уз Душана Матића. Предаје историју светског позоришта и драме, те тако остаје у трајној и драгоценуј успомени бројних генерација студената београдске Позоришне академије, односно Факултета драмских уметности. Упоредо предаје и у Високој филмској школи. Године 1950, за докторску дисертацију ментор му је академик Милош Ђурић, хелениста и професор на Академији.

Са професором Ђурићем од 1952, борави више пута у Грчкој и обилазе позоришта у Делфима, Атини, Коринту, Агру, Епидауру, Спарти. Бајић борави и на другим студијским путовањима по Европи: 1951. завршава курс елизабетанске драме у Страдфорду, упознаје рад Шекспирове библиотеке у Бирмингену. Године 1955, у Бечу проучава рад Позоришног института и бечких позоришта. Учествује као југословенски делегат на УНЕСКО-вом семинару, 1956, у Халтерну (Западна Немачка). Следеће 1957, у Паризу упознаје рад Националног драмског конзерваторијума гледа јавне наступе студената у „Одеону“. Потом, Позоришни музеј Скале у Милану и Театро Олимпико у Вићенци. Две године ради у Паризу у Позоришној библиотеци „Арсенал“ и Националној библиотеци, пишући студију *Зола и Анџоан*.

Шездесетих година, Бајић наставља путовања: Праг, Берлин, Лајпциг, Вајмар. Упознаје рад филмских школа. У Француској, обилази Лион, Оранж, Арл да би проучио античка

позоришта, и повремено се враћа Грчкој. Године 1955, завршава научни хабилитациони рад *Паузе и објављивање доласка личности на старој грчкој сцени*. Ово је био нов и оригинални прилог решавању проблема јединства места и времена у античкој драми. Комисија на челу са Милошом Ђурићем, уз Јосипа Кулунџића и Томислава Танхофера додељује Бајићу академско звање доцента, исте године. За ванредног професора изабран је 1960, а редовни професор постаје 1967.

На дужности декана Академије је од октобра 1964, до септембра 1965. По споразумном престанку радног односа 30. септембра 1978, одлази у пензију, и свака његова сарадња са Академијом, на којој је био више од три деценије, престаје. Ово време стваралачког и педагошког рада, оставиће трајни спомен, на професора Бајића.

Писао је позоришне критике и чланке из домена позоришне уметности: *Борба, Политика, Позориште, Књижевне новине, Наша сцена, Савременик, Позоришни животи, Сцена, Југословенски преглед...*

Професор Бајић писао је и драме: драма *Црв* у три чина, настала 1951, је извођена, две радио-драме *Осмех Марије Лујзе* и *Жаклина Дибоа чека инспектора*, изведене су на Радио-Београду и Радио-Љубљани. Обрадио је за радио и текстове других: Жироуда, О’Нила, проте Матеје Ненадовића... У рукописима је оставио текстове: *Лорета, Хоџел шид*. Писао је и поговоре за многе књиге. А, 1949. Сценариста је филма *Госпођа министарка*, по Нушићевој комедији, који је снимљен 1958, у режији Жоржа Скригина.

Добитник је награда и признања: Орден рада са црвеном заставом 1979, Спомен повеља СМП-а, 1961, Спомен плакета града Београда, 1974, Велика плакета са повељом Универзитета уметности у Београду, 1976, Златна значка Културно–просветне заједнице Београда, 1976, као и велики број захвалница, поводом рођења Виљема Шекспира, Стеријиног позорја, Народног позоришта у Сарајеву, Радио-Београда, Матице српске и др.

У вечност се преселио 1989, и овим поводом уприличено је *Вече сећања на професора Стјанислава Бајића*, у Музеју позоришне уметности Србије уз учешће Огњенке Милићевић, Светозара Рапајића, др Николе Гавриловића, др Драгана Клаића, Зорана Т. Јовановића и Олге Савић, драмске умет-

нице. Овим поводом Огњенка Милићевић је између осталог изговара: „Када је отишао у пензију, а отишао је повређен, Бајић је одбио сваку церемонију уз синдикални поклон. Библиотеци Факултета је поклонио књиге из свог кабинета и никада више није крочио на Факултет... Отишао је миран, у сну, господском смрћу, природа га није увредила. Рекла бих: дао је дефинитивну оставку пред јачом агресивношћу која запљускује наше животе“.

Књигом позоришних критика и есеја *Од Есхила до наших дана* коју је приредио др Зоран Т. Јовановић, професор Станислав Бајић, симболично се враћа „свом“ факултету, својим бившим студентима али генерацијама које су дошле после њега, као и онима које ће тек доћи.

